

LAUSUNTO

Helsinki 07.04.2015

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö 24.2.2015 OKM 15/010/2015

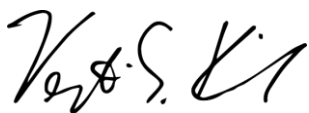
Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 198 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 62 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Nykyri, paivi.nykyri@soste.fi, 045 657 6769

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä.

Lausunnon keskeinen sisältö

Uusi lakiehdotus korostaisi aiempaa vahvemmin lapsen edun ensisijaisuutta ja lapsen oikeuksien huomioimista varhaiskasvatuksessa. Ehdotettu kaikille lapsille laadittava varhaiskasvatussuunnitelma vahvistaa osaltaan jokaisen lapsen yksilöllisten ominaisuuksien ja tarpeiden huomioimista. SOSTE pitää erittäin myönteisenä, että ehdotuksessa korostuu vahvasti lapsen etu, lapsen kuuleminen ja osallisuus sekä huoltajien osallisuus. Vanhempien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö on lapsen turvallisuuden tunteen ja yhteisten kasvatustavoitteiden vahvistamiseksi välttämätön.

SOSTE näkee, että laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on tärkeä rooli syrjäytymistä ehkäisevänä ja hyvinvointieroja vähentävänä palveluna. Mahdollisimman varhainen yksilöllisen tuen tarpeen havaitseminen ja tarjoaminen tukee paitsi lapsen kehitystä ja oppimista myös ehkäisee ongelmien lisääntymistä ja lasten syrjäytymistä ja syrjäytymisen kierteen alkamista. Tärkeänä SOSTE näkee uutena kirjatun säännöksen moniammatillisesta yhteistyöstä tukea tarvitsevan lapsen tarkoituksenmukaiseksi auttamiseksi.

SOSTE haluaa korostaa, että lapsivaikutusten arviointia varhaiskasvatukseen liittyen on tärkeää tehdä jatkuvasti niin kansallisella, alueellisella, paikallisella kuin lapsikohtaisella tasolla niin, että se on osa normaalia suunnittelua ja päätöksentekoprosessia. Vaikutusten ennakkoarviointi edistää lasten oikeuksien toteutumista, lapsen edun ensisijaisuutta sekä lasten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

Lakiehdotuksen perusteluosiossa psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintaympäristöstä huolehtimisessa tuodaan esille kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Tämä on tärkeää sillä kiusaaminen, joka pienillä lapsille usein esiintyy ryhmästä poissulkemisena, on helposti syrjäytymisen kierteeseen altistava tekijä. Kaikki kiusaamiseen liittyvät ilmiöt ovat voimakkaasti syrjäyttäviä, ja niiden kansantaloudelliset vaikutukset ovat suuret. SOSTE näkee tärkeänä, että kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen nostetaan lakiehdotuksessa pykälätasolle.

1. Kehittävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

Fyysisen toimintaympäristön lisäksi on ehdotuksessa tuotu esille psyykkinen ja sosiaalinen toimintaympäristö. Lakiehdotuksen perusteluosiossa psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintaympäristöstä huolehtimisessa tuodaan esille kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Tämä on tärkeää sillä kiusaaminen, joka pienillä lapsille usein esiintyy ryhmästä poissulkemisena, on helposti syrjäytymisen kierteeseen altistava tekijä. Kaikki kiusaamiseen liittyvät ilmiöt ovat voimakkaasti syrjäyttäviä, ja niiden kansantaloudelliset vaikutukset ovat suuret. Varhainen puuttuminen kiusaamiseen on ensiarvoisen tärkeää syrjäytymiskehityksen ehkäisemisessä ja yhdenvertaisen, tasa-arvoisen yhteiskunnan rakentumisessa. Tutkimusten mukaan kiusaaminen on vakava ongelma jo paljon ennen kouluikää (esim. Repo & Sajaniemi, 2014). Kiusaamista ennakoivat vertaissuhdeongelmat ovat yleisiä jo päiväkotikäisten lasten keskuudessa, ja niillä on taipumusta kasaantua (Laine, Neitola, Auremaa & Laakkonen, 2002).

SOSTE näkee tärkeänä, että kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen nostetaan lakiehdotuksessa pykälätasolle seuraavasti: "Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman (varhaiskasvatussuunnitelman) perusteissa antaa määräykset suunnitelmien laatimiseksi kiusaamisen ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa". Tällöin se on samassa linjassa perusopetuslain sekä uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

2. Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö

SOSTE pitää erittäin myönteisenä, että ehdotukseen on tuotu lapsen erityisen tuen tarpeen mukainen eri tahojen välinen moniammatillinen yhteistyö. Varhaiskasvatuksen yhteistyö kunnan eri palvelujen kanssa niin, että ne muodostavat saumattoman ja joustavan kokonaisuuden, on lapsen ja perheen etu. SOSTE haluaa painottaa, että tuki on järjestettävä lähtökohtaisesti varhaiskasvatusympäristössä, joka on lapsen luontainen kehitysympäristö.

3. Osallisuus ja vaikuttaminen

Ehdotuksen mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa lapsen mielipide ja toivomukset olisi selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

SOSTE näkee erittäin myönteisenä, että lakiin on ehdotettu lisättäväksi säännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Ehdotuksen perusteluosiossa on mainittu lasten kuulemisesta: ”Arjen vuorovaikutustilanteet ja työkäytännöt tulisi muodostua sellaisiksi, että lasten mielipiteiden ja näkemysten huomioiminen olisi osa jokapäiväistä lapsen ja henkilöstön välistä luottamuksellista vuorovaikutusta”. Lapsen kuuleminen riippuu aikuisen valmiudesta ja mahdollisuuksista ottaa lapsen mielipiteet ja toivomukset huomioon niin, että ne myös otetaan mukaan toimintaan ja päätöksentekoon. Pisimmälle vietyinä lapsen osallisuudessa aikuinen jakaa valtaa ja vastuuta lapsen kanssa.

Mitä paremmin aikuiset ottavat lapset huomioon toimijoina, sitä arvostetummaksi lapset itsensä kokevat. Sosiaaliset valmiudet syntyvät osallistumisen ja kuulluksi tulemisen kautta. Lapsen näkemysten arvostus kehittää lapsen hyvää itsetuntoa ja ennaltaehkäisee turvattomuutta. Kun lapsi jo pienestä pitäen kokee osallisuutta, edesauttaa se häntä kehittymään aktiiviseksi kansalaiseksi aikuisiällä.

4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella olisi pykälän mukaan laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena olisi huomioida lapsen yksilöllisen tuen tarpeet, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä vanhempien näkemykset varhaiskasvatustoiminnan järjestämisestä. Suunnitelma laadittaisiin yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön, lapsen huoltajien ja tarvittavien muiden tahojen kanssa. Lapsen mielipide olisi selvitettävä lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee arvioida säännöllisesti.

SOSTE näkee, että lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tukee lapsen yksilöllistä kohtaamista sekä lapsen kehitystä ja oppimista. Suunnitelma on erityisen

tärkeä lapsen hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi päivähoidossa sekä siirtymävaiheissa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

5. Syrjäytymisen ehkäisy

Lopuksi SOSTE haluaa painottaa, että laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on keskeinen rooli lasten syrjäytymisen ehkäisyssä. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa tutkimuksiin perustuvan tiedon pohjalta tehokkaiksi osoittautuneiden syrjäytymisen ehkäisyn menetelmien käyttöä kuten riittävän aikaista ja riittävän laaja-alaista tukea, tuen kohdistaminen oikeisiin tekijöihin ja oikeilla tavoilla sekä lapsen pärjäävyyden tukemista.

6. Lapsivaikutusten arviointi

SOSTE pitää erittäin myönteisenä, että hallituksen esityksen vaikutuksia käsittelevään osioon on sisällytetty lakiehdotuksen lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arviointi on esityksessä otsakkeen Yhteiskunnalliset vaikutukset alla. Otsake ehdotetaan muutettavaksi Lapsivaikutukset, jotta asia korostuu paremmin

SOSTE haluaa korostaa, että lapsivaikutusten arviointia varhaiskasvatukseen liittyen on tärkeää tehdä jatkuvasti niin kansallisella, alueellisella, paikallisella kuin lapsikohtaisella tasolla niin, että se on osa normaalia suunnittelua ja päätöksentekoprosessia. Vaikutusten ennakkoarviointi edistää lasten oikeuksien toteutumista, lapsen edun ensisijaisuutta sekä lasten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

Muuta

Kappaleeseen 7. Asian valmistelu pyydetään tekemään seuraava korjaus: Sosiaali ja terveys korvataan muodolla SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.